

ทายาทช่างศิลปหัตถกรรม

นางธิดา เหมิกจันทิก
ผ้าทอไทยวน-สีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา

“ ผ้าทอไทยวน-สีคิ้ว ถือเป็นวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยวน
ที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร เมื่อเกิดมาเป็นสายเลือดของคนไทยวน
บรรพบุรุษรักชามาอย่างไร คนเป็นลูกเป็นหลาน ก็ต้องสืบสาน รักษาเอาไว้
ไม่ให้สูญหายและถ่ายทอดงานผ้าทอไทยวน-สีคิ้ว ให้เป็นที่รู้จักต่อไป ”

ผ้าห่มหัวเก็บ ลายจันทร์

ผ้าทอ ผูกพันกับการดำรงชีวิตของชาวไทยวน มีการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมาตั้งแต่สมัยโบราณกว่า 200 ปีมาแล้ว ชาวไทยวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอสีคิ้ว เป็นหนึ่งกลุ่มวัฒนธรรมชาวไทยวนที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษชาวโยนก และสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงยุคปัจจุบัน

ผ้าทอไทยวน-สีคิ้ว มีลักษณะและเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว ทั้งทางด้านการเลือกใช้สีสันทัน และความงดงามของลวดลายที่แสดงออกได้ถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยวนโยนกเชียงแสนในมิติต่าง ๆ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คติความเชื่อ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมของตนซึ่งแฝงด้วยคติคำสอนที่ได้รับการถ่ายทอดออกมาให้เห็นผ่านลวดลายที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้ามานานนับร้อยปี

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นางธิดา เหมิกจันทิก สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยวน ในหมู่บ้านโนนกลุ่ม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการทอผ้า ที่ถือเป็นงานหัตถกรรมที่ผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยวนที่นี่ มานานกว่า 200 ปี เริ่มเรียนรู้และฝึกฝนการทอผ้าตามแบบฉบับในวัฒนธรรมของชาวไทยวน มาจากรุ่นคุณยายและคุณแม่ตั้งแต่วัยเด็ก จนเมื่ออายุได้ 15 ปี จึงเริ่มศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนฝีมืออย่างจริงจัง จากการทอผ้าพื้นธรรมดาสำหรับห่ม แล้วจึงเริ่มทอผ้าขึ้นไทยวนแบบต่าง ๆ และยังคงศึกษาเรื่องราวผ้าโบราณของชาวไทยวนรุ่นบรรพบุรุษ

ด้วยหวังว่าจะสามารถนำผ้าเหล่านั้นกลับมาทำใหม่ เพื่ออนุรักษ์รูปแบบเอกลักษณ์ผ้าไทยวน สีคิ้วโบราณไม่ให้สูญหายไป

นางธิดา จึงมีความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอโดยเน้นอนุรักษ์รูปแบบของผ้าโบราณไว้ทั้งหมด ซึ่งนอกจากเป็นการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวไทยวนของตนเองแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ให้ผ้าไทยวน สีคิ้วเป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย และยังคงเป็นผู้สืบทอดการสร้างสรรคผ้าทออยู่อย่างต่อเนื่อง จนถึงในปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 38 ปีมาแล้ว

ผ้าต้นแบบ ลายช้างตาม ลายม้าตาม และลายหงส์ขี้ม้า

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

นางธิดา เป็นช่างที่มีฝีมือและความชำนาญด้านการทอผ้าในรูปแบบเอกลักษณ์ผ้าไทยวน สีคิ้ว โดยเน้นอนุรักษ์รูปแบบของผ้าทอไทยวนโบราณเอาไว้ทั้งหมด ด้วยการเลือกใช้สีเส้นที่สดใส และสร้างสรรค์ลวดลายด้วยเทคนิคการจก และการยกมุก ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยวนได้เป็นอย่างดี สร้างสรรค์เป็นผ้าทอที่มีความสำคัญและใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยวน เช่น ผ้าห่มหัวเก็บ ผ้าเช็ดหน้า ยาม ผ้าสไบ ผ้าปรกหัวนาค เป็นต้น และยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบโบราณ เช่น ลายช้างชมจันทร์ ลายม้าตาม ลายช้างตาม ลายหงส์ขี้ม้า และลายช้างเลี้ยงน้อง เอาไว้ไม่เปลี่ยนแปลง

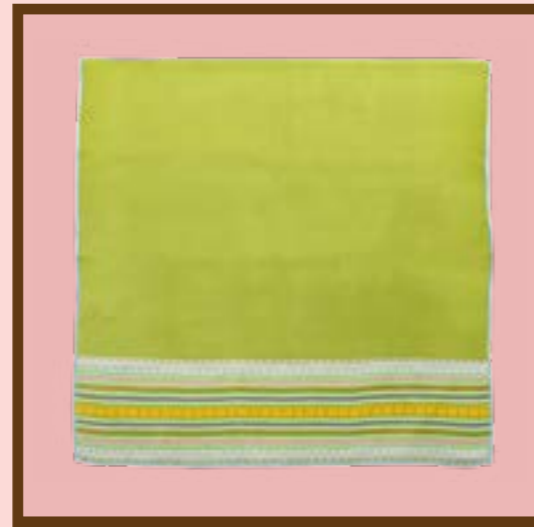
การสร้างสรรค์ลวดลายแบบโบราณ คือ การจกสด โดยใช้ไม้ที่มีหน้ากว้างประมาณ 1 นิ้ว เป็นไม้ลักษณะแบนและยาวในการจกและจัดเส้นยืน เพื่อสอดเส้นพุ่งพิเศษให้เกิดลวดลายแบบต่าง ๆ ทอโดยใช้ฟืมที่มีความถี่ของฟันหวีมากถึง 450 ซี่ ต่อหน้าผ้า 50 เซนติเมตร โดยลวดลายที่ต้องใช้ฝีมือและความชำนาญในการสร้างสรรค์มากที่สุด คือ “ลายช้างเลี้ยงน้อง” มีลักษณะลายเป็นช้างกับม้าเดินตามกัน เป็นลายที่ต้องอาศัยความชำนาญในการจกลาย ช่างทอจึงต้องมีทักษะและความสามารถมาก

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์ผ้าทอไทยวน สีคิ้ว ที่โดดเด่นฝีมือ นางธิดา คือ “ผ้าห่มหัวเก็บและผ้าสไบลายหงส์ขี้ม้า” มีลักษณะลวดลายหลักเป็นรูปม้า และมีตัวหงส์ขนาดเล็กอยู่ด้านบนหลังม้า แสดงถึงความสง่างาม ถือเป็นลวดลายเอกลักษณ์ของบ้านโนนกลุ่มที่คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้น และยังถือว่าเป็นลายที่มีการจกเยอะที่สุดถึง 21 ไม้ นำมาทอประกอบลายกุดลาวา ต่อด้วยลายมะลิเลื้อย ลายจืดดอกเป่า และลายพิกุลจนได้ผ้าทอที่สวยงามสมบูรณ์และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

ผลงานของนางธิดา นิยมสร้างสรรค์ผ้าทอที่มีสีสันสดใส ตามเอกลักษณ์ผ้าทอไทยวนโบราณ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า น้ำเงิน สีนํ้าตาล ลวดลายของผ้ามีความละเอียด ยึดรูปร่างที่สมดุลตลอดทั้งผืนผ้า ซึ่งในปัจจุบันแม้จะมีช่างทอผ้าไทยวนอยู่จำนวนมาก แต่กลับหาช่างที่ทอจกกลวดลายให้ได้รูปร่างที่สมดุลได้ยาก

ผลงานผ้าทอที่สร้างความภาคภูมิใจ ให้แก่นางธิดา คือ “ผ้าสไบไทยวน” ที่ได้โอกาสได้รับเลือกให้ทอขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงรำวงสรวง งานฉลองทำวสุรนาฬิอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ผ้าห่มหัวเก็บ ลายหงส์ขี้ม้า

ผ้าสไบ ลายช้างเลี้ยงน้อง

ผ้าปรกหัวนาค ลายม้าตาม

ผ้าห่มหัวเก็บ ลายช้างชมจันทร์

ย่าม ลายจันทร์

ผ้าคลุมไหล่ ลายม้าตาม

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

ด้วยการเห็นถึงความสำคัญว่างานหัตถกรรมเก่าแก่ นี้จะขาดผู้สืบทอดจนทำให้ผลงานสูญหาย นางธิดา จึง มุ่งมั่นสร้างสรรค์ผ้าทอไทยวนแบบต่าง ๆ ไว้ เพื่อเก็บ สะสมเป็นมรดกของครอบครัว และทอเพื่อจำหน่ายใน บางครั้ง ตามความต้องการของผู้ที่สนใจ ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นนักสะสมผ้าเก่าที่ต้องการซื้อไปเก็บสะสมหรือนำไป ใช้ในโอกาสต่าง ๆ

นอกจากนี้ นางธิดา ยังต้องการจะอนุรักษ์และเผยแพร่ผ้าทอไทยวน สีคว่ำ จึงมีส่วนร่วมกับครอบครัวจัดตั้ง “กลุ่มทอผ้าไทยวนบ้านโนนกลุ่ม” ขึ้น เพื่อรวบรวมช่าง ทอผ้าที่มีฝีมือในชุมชน ช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอ

ที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของบ้านโนนกลุ่ม และช่วยกันนำ องค์ความรู้ที่มีมาเผยแพร่ให้กับเยาวชนในชุมชน และ ผู้ที่สนใจเรียนรู้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ทำให้ผ้าทอไทย วนของบ้านโนนกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

ด้านการพัฒนาผลงาน นางธิดาได้สร้างสรรค์ผล งานผ้าทอไทยวนได้มีหลากหลายสีสันมากขึ้น เช่น สี เขียว สีฟ้า สีชมพู เป็นต้น ซึ่งผลงานผ้าทอไทยวน แบบดั้งเดิมส่วนใหญ่ใช้เพียงสีแดง สีน้ำเงิน สีเหลือง และสีขาวเท่านั้น

ผ้าสไบ ลายช้างตาม

ผ้าสไบ ลายม้าตาม

